

Предплата
платна в Чернівцях
 вносить:

на цілий рік	5 рр.	— кр.
" пів року	2 " 50 "	"
" чверть року	1 " 25 "	"

для заграниці 5 рублів або 12 франків

Поодинокі числа по 12 кр. в книгарні Г. Пардінського в Чернівцях, ринок ч. 10 і в бюрі газет Л. Горювіца, уд. головна ч. 17.

БУКОВИНА.

Виходить щотижня в п'ятницю.

Редакція і Адміністрація „Буковини“ знаходиться в Чернівцях (улиця Петровича, ч. 2.), куда всі дописи адресувати належить. — Бюро редакції отворене щодня від 6.—8. години вечером.

Оповідання і прилоги обчислюють ся по найдешевших цінах.

Купчанківське, так зване православно-руське, а властиво румунізаторське віче.

VI.

Так одже доказали ми попередно правдивими фактами, що властиво румунізатори скликали для своїх самолюбних, неситих цілей се купчанківське віче; доказали ми дальше цілком ясно, що вже в самім зароді сего віча лежала ворожа інтрига, ворожа злоба, вимірена на деморалізацію темних мас нашого добродушного і легковірного сільського народу, та що про те не могло се віче відповісти вимогам руского всенародного віча і принести для буковинської Русі пожаданого хісна; доказали ми незгодними фактами також і се, що черновецькі наші патріоти і всі другі свідомі буковинські Русини віднесли ся до сего віча цілком лояльно, та нічим не причинили ся до его заборонення. Дальше піднесли ми важніші події самого вічевого дня; а тепер позістає нам ще розслідити на вступі сеї розправи, поставлене послідне питане: які наслідки може мати таке віче, а властиво така вічева комедія для буковинської Русі?

Нема нічого злого, щоби не вийшло на добре — каже народна пословиця; та власне в сій народній пословиці міститься ся докладна відповідь на повисше послідне питане.

Розуміє ся се само собою, що інтрига і злоба, яка власне лежала вже в самім зароді

сего купчанківського віча, мусіла на разі причинити ся до більшого здеморалізованя нашого темного люду. Така підла робота, як ся купчанківська вічева комедія, не могла позістати на разі без шкідливих наслідків; темні маси нашого сільського люду, що прибули на се віче до Черновець, не могли здати собі справи, для чого віче заборонено, для чого ними, як казало много селян, пани колотять. Таким чином причинило ся се віче до ще більшого збаламученя нашого сільського люду, та се власне становить головне зло сеї вічевої комедії. З другої знов сторони причинило ся се віче безперечно до розясненя нашої народної справи, та тому не можна відмовити сему вічу і певної користі.

Наш сільський люд ще не приготований до самостійного політичного жити; він не розуміє ся на політичних інтригах, він не розуміє ся на політичних штучках, він легко повірить навіть кождому брехунові; але він помимо того видить і розуміє се своїм здоровим хлопським розумом дуже добре, що на світі не панує ще повна правда, він рад би для того пошукати і знайти сеї правди, людську правду.

Під впливом теперішнього духа часу, під впливом теперішнього загального поступу бажає одже наш сільський люд щиро ясного світла; він пре ся по найбільшій часті сам без чужої принуки до просвіти, він радо іде за голосом свого більше образованого брата, щоби за его помочою міг лиш борше добутти ся до доброї правди!

Та на жаль сказати, загаль нашої інтелігенції не розуміє ще свого переважного народного обовязку; він ще нездібний до народного проводу. Вікова неволя, вікові злидні і тяжкий гнет, моральна і матеріальна тяжка нужда придушили в нашій народі патріотичне чуте, придушили в нашій народі патріотичний огонь, патріотичне пожертвоване, патріотичну відвагу до святаї борби за правду і волю!

Брак сего патріотичного чутя було причиною, що много наших інтелігентних людей відцуралі ся свого роду, свого народу; покинули свою матір, що їх зродила і виплекала своїми грудьми, та пішли в найми, пішли в службу чужих народів, пішли в службу чужих людей, пішли в службу Москалів, Волохів, Поляків, Мадярів і Німців. Більша часть нашої так званої інтелігенції, що признає ся ще до руского роду, не іде з тої самої причини, з браку патріотичного чутя за теперішнім поступом, противно вона жне бездушним житем, вона байдужна для кождої вищої людської гадки, вона байдужна для кождого правдивого людського ідеалу, вона неспосібна до заважної народної праці, вона боїть ся своєї тіни, вона нагинає ся сервілістично під гнет кождої дикої сили. До тих наших людей-слабодухів належить більша часть нашої сільської інтелігенції, належить більша часть наших патріотів, більша часть наших сільських народних учителів.

Та сама причина, брак патріотичного чутя, брак почутя народної спільности, виродило між

Листи з України наддніпрянської.

II.

Такі факта, про які я казав у першому своєму листі, тільки й можливі там, де справжня національна інтелігенція така мала і така безсила, лінива та несолідарна проміж себе, як у нас. Мала-ж наше національна інтелігенція до того, що коли рівняти її до всієї тої частини українсько-руського народу, яка живе на Україні наддніпрянській (нехай і не двацять, а менш мільонів), то здавати меть ся вона просто нарізними одиницями, оазами серед пустині. Правда, останніми часами інтелігенція збільшила ся: там, де були одиниці, стоять уже купки, але все-ж і сего надзвичайно мало.

Та не таке-б ще горе було, як би ся інтелігенція була иншою. Ми саме кажемо про її недбале лінивство та про недбалість до гуртової роботи. Серед сеї інтелігенції, як дуже дуби високі серед молодого тонкого молодичку визначають ся то там, то инде лицарські постаті невтомних та щирих борців за рідний край. Сі працюють, боють ся з усеї сили і тільки їх великодушним вчинкам мусимо дякувати за все те, що вже маємо. Загал же більше любить балакати, ніж робити. Залюбки балакають про те, що мов „бідна, бідна заплакана мати! нема кому їй і добро вчинити, нема кому пособити!“ Але зараз же до сего додають: „Тай як его пособиш при

таких обставинах? Адже“, і почне тут перелічувати, які то тяжкі обставини. Обставини тяжкі, се правда, але вони стають ще тяжчими з того, що всі сі добродії сими балаканнями тільки й виявляють свій патріотизм. Не тільки якої повсякчасної систематичної упертої праці, але навіть і невеликої грошевої жертви (а се, звісно, річ легша, ніж щоденна праця без надії не тільки на заробіток, але й на славу) від них мало можна сподівати ся. Ся ледачість доходить навіть аж до кумедного. Ми н. пр. знаємо з досить певного жерела, що комітет той, що мусів видати Квітчині твори, кільки років тяг се діло та проминав, не друкуючи книг, цензурні терміни і все се тільки тим, що не було — корректора!! Не менш характеристичний і той факт, що до останнього часу за того зовсім було невідомо, к о г о ми згубили в Руданському і тільки тоді вже, як твори его трапили до Вкрийни наддніпрянської, в Галичину, тільки тоді вони побачили світла, тільки тоді почала виявляти ся перед нами симпатична постать сего поета-патріота. Правда, де-що з его творів (н. пр. его історичні поеми) мабуть не могли-б побачити світла на Україні наддніпрянській, але за того всі „співомовки“, ліричні вірші та переклад „Слова про війну Ігореву“ міг би цілком виявити ся друком і у нас. Так точнісінько занекали ми й інших своїх літературних діячів і до того, що деяких з них знаєш тепер тільки з того, що про них написано у д. Огоновського або навіть і в д. Петрова.

Затягти до якої роботи, хоч би й тільки кабінетної, нашого „українського патріота“ досить таки важенько. Правда, як що він літерат, то він списує чи мало палеру по московському, але по своєму. Тут звичайно безліч перешкод і одна з них та, що за українські писання ніякий кат не платити ме, друга та, що українське писання треба писати по українському, а мови своєї патріот наш не сказати, щоб не знав, але так знає, що написати не може, а третя та, що мов що-ж его зробив, — однак цензура заборонить так, на що-ж і писати!

Ми проминаємо першу причину — грошеві рахунки — бо що-ж уже тут скажеш про се — самий ох тай годі! За те побалакаємо про другу. Еге, се правда, що наш патріот мови своєї не знає. Вчив ся він по московському, а з українською мовою „знайомив ся“ тільки з деяких книжок, переважно белетристичних. Часом може трошки й постудював який етнографічний збірник. Тепер він мову знає так, що так-сяк, з богатими москалізмами, зможе написати яке оповіданнячко, але що до наукової речі, то се вже ні! Ми знаємо н. пр. такий характеристичний факт. Лагодив ся (вілька років назад) один український альманах до цензури. Лагодили его люди такі, що вже не першнна їм літературна робота, а один з них, дак навіть слави і зажив деякими своїми науковими роботами (правда, писаними по московському). Так вони й хотіли до української беллетристики додати кілька наукових

нашою інтелігенцією ще одну партію, так звану партію радикалів. До сеї партії належать по найбільшій частині молоді люди, університетські студенти під проводом старших мальконтентів, під проводом тих людей, що держачи себе і свої гадки за саму найлучшу есенцію людського розуму, стали безвзглядними противниками, ба навіть завзятими ворогами теперішних суспільних порядків, та раді би в один час перевернути сьвіт до гори ногами. Люди сеї партії і їх журнали дихають тільки самою лайкою, вони в своїй безвзглядній зарозумілості і заїлості обкидують болотом і найсвятіші чувства, вони становлять більше негативну силу, та для того неспосібні збудувати правдивого людського ладу.

Дуже тяжкий і непростимий гріх против долі свого власного народу поповняють тому наші перекинчики, наші слабодухи, наші зарозумілі радикали, що або цілком не журять ся про народну справу, або що гірше, підлвми клеветами старають ся очорнити перед темними масами нашого люду щирю і мозольну народну працю наших патріотів-народовців; бо таким нечесним і недюдским способом спиняють вони живіший розвій нашого народного життя, спиняють розвій нашої народної сили, піддержують педолу нашого великого народу і сплюють его позіставати і дальше наймитом і рабом чужих людей.

Час би вже раз, щоби наша інтелігенція прийшла до повного пізнання свого народного обовязку, служити щиро спільними силами для загального народного добра; час би вже раз, щоби наша інтелігенція пізнала і сю незбиту правду, що від лучшої долі цілого народу залежить і еї лучша доля; час би вже раз, иокнути самолюбну політику і вічне вороговане між самими собою, а взяти ся всім нам щиро до спільної народної праці.

Сором і ганьба, щоби наша інтелігенція, руский нарід, що заносив великі просєри найлучшої землі, щоби такий нарід-велит з причини байдужности, самолюбства і завести своєї власної інтелігенції мав нидіти вічно, або мусів цілком щезнути з великих просторів своєї власної землі.

Та вже-ж саме купчанківське віче мусіло переконати не одного з наших легковірних людей, що має здорові очі, куда то видуть наш нарід азі московські наймити, як Гр. Купчанко. Для

власної самолюбної цілі, для блягєрського свого життя виже ся сей мнимий приятель нашого народа навіть з румунізаторами, з тими найзавзятішими нашими ворогами, що все і всюда старають ся знівечити, або бодай укоротити права руского народу. „Народовці притиснули румунізаторів до стїни, та для того спровадили румунізатори мене на ратунок“ — признав вразно Гр. Купчанко.

Нема одже нічого злого, щоби не вишло на добре — купчанківське віче на кожний спосіб прояснило нашу політичну ситуацію, купчанківське віче отворило нашим легковірним людям очі. — До тих одже наших легковірних людей, та до всіх других, що ходять в блуді, кличемо наконец з цілого серця: „Схаменіть ся, будьте люди, бо лихо вам буде!“

Д о п и с и.

Пастирське посланіє митрополита Мораря з поводу сегорічних великодних сьвят.

VIII.

Нема майже жадної справи дотикаючої обидви народности в краю, де би митрополит свій вплив на користь Волохів, а на шкоду Русинів не вмівав. От хоть ті що десятирічні конскрипції та вибори до сойму і ради державної Тут виявляє він скрайний національний шовінізм! Во, що-ж може православія то обходити, чи більше Русинів, чи Волохів до него признає ся, коби лише вони в рними его синами були! Але митрополитови се не все одно: він волів би, коли вже не цілком змазати Русинів з карти Буковини, то бодай хоть маленьку часть їх приписати Волохам! А що, розплодив духовенство з поглядами, подібними до своїх, так і по часті ему се і удало ся! В р. 1880 цілі села чисто рускі записано в Волохи, священників же пропонували (замість звичайних проговідей!) з раянських дверей: записуйте ся за Волохів, бо наша віра волоска; і ви колись Волохами були, але прийшли Бойки з Галичини і вас зручили! А то встид, аби бути Русином — зайшлим і т. д. Ну, питаємо ся: Яким правом церков м'шає ся до конскрипції? Як сьміє церков Русинам на шкоду ділати, против Русинів ворожо виступати? Хйба-ж Русини не е так само як Волохи членами сеї церкви?

А що-ж тепер говорити про сегорічні вибори? Тут вже митрополит Морар виступає з

цілою своєю повагою, з цілим своїм впливом, щоби свої задушевні думки здійснити. Розсилає посланія, лише листи, аби лише Русини Волохів вибирали! Але спитаєм ся, в чїім інтересі се він робив, а відтак розіславши на великдень „посланія“ над результатами тих виборів так дуже тішив ся? Чи в інтересі православія буковинського, котре піби уїятами zagrożене, а він его „обороняє“? Чи в інтересі православних сьвященників, з котрих він одних в скрайний національний шовінізм затагнув і їх від властивої задачі відвернув, а других переслідуванями здеморалізував?!

Чи може ддятого підняв ся він труду політичного агента, щоби боярам волоским, котрі ему до мітри помогли, віддячити ся кріслами посольськими.

Воно так і е! Ані в інтересі православія, ані в інтересі православного духовенства митрополит се не зробив, а лише, щоби одним боком догодити своїй румунізаторській політиці, а другим боком, щоби боярам віддячити ся за мітру! Як-же обижало мусить се бути для православного сьвященника, коли видить, що его інтереса владика винаймив боярам? Яким чином заслугують бояри на таку жертву з сторони духовенства? Загляньмо до западних провінцій нашої держави, або от, хоть би до тої знепавидженої Галичини, як відносять ся аристокрація до духовенства, а увидимо, що не так, як наші бояри, котрі привикши видіти в духовенстві своїх піддїжків, і лише тогди їх знають, як прийде до виборів, щоби кинули разом з мужиками свої голоси на них, та може якими бесїдами перед народом їм покадили, за що відтак кобасами та цїгарами їх урощають. Ва навіть, як показало ся при послїдних виборах, бояри не уважали за відповідне, до духовенства впрот звертати ся, але звернули ся до митрополита Мораря з прозьбою, щоби помогав їм до вибору. А сей найуслужливіший із найуслужливіших їх слуга понаписував посланія і приватні листи до підчинених ему братів во Хресті, щоби голосували лише на боярів, а борони Боже, щоби не винайшли якого сьвященника на посла. От яким інтересам владика Морар слугуєть!

Ото-ж правду замітив один сторонський учений о нашім народі і духовенстві на Буковині:

„Перед 1848. р. каже він, духовенство і нарід на Буковині були лише економічно-господарским інвентарем боярів; а тепер нарід той з своїм духовенством став ся інвентарем політичним тих самих боярів!“ Се піби так значить: Перед 1848. р. сьвященники і нарід були волами, кіньми і такою иншою худібкою для боярської господарки, а тепер вони тою самою худібкою

статий по московському, а проміж ними етнографічні матеріали з коментарями, дуже легонькою мовою писаними.

— Гарно було-б — промовлено до них — як би хоч коментарі до сих етнографічних матеріалів були по українському. Чому ви сего не зробили? Хйба боїтесь, що так цензура не дозволить?

Ні, — каже патріот, — цензура-б може й дозволила, та у нас, бачите, ніхто стільки мови не знає, щоб змогти висловити все те по українському.

Я наводжу сі слова по українському, але сказано по російському, бо сей патріот, як і більшість наших патріотів, балакає, звісно, по московському. Діти те-ж вчать по московському. Спитайтесь, на що так робить, то відмовить:

— Та знаєте, — ніяково якось... Підростуть, то самі навчать ся.

А діти підростуть та й зовсім відкинуть ся від рідного краю через своє московське виховання. А коли й не відкинуть ся, бо все-ж мови не знати муть. Вони завикли змалку балакати тільки по московському, вчили ся по московському; живучи в місті, чують круг себе саму московську мову, — все-ж се вкупи робить їм московську мову ріднішою над українську і як що людина почне потім навіть вчити рідну свою мову, то завсїгди — і в розмові, і в писаннях — вона

хоч і вживати ме українські слова, але ставовити ме їх по московському, конструкція фрази буде московська, через те, що дух мови української тій людині чужий, через те, що людина та хоч і балакає, хоч і пише по українському, але думає по російському. Винятків у нас дуже не багато. Ось через віщо мова у наших сегочасних письменників часто й густо українська тільки зверху. Старі наші письменники писали краще від нас. Правда, вони вживали чимало москалізмів у лексїї (їм не ставало слів), за те конструкція фрази, синтакса, була у них краща. Се й зрозуміло. Здебільшого ті письменники були або пони, або пани — се-б то люди, що жили доси серед народу і самі не помічаючи того, так звикли до української мови, так звикли до української ходи в мові, що вже не могли сего позбутися часом і в своїх московських писаннях. Тепер же трохи инакше. Наша українська інтелігенція живе здебільшого по містах, село бачить инколи та не на довго, чує круг себе саму московську мову — се все робить такий вплив, що людина й сама не помічає, як форми чужі, московські стають їй мов своїми, вона починає вважати їх за свої і вживати в рідній мові. Через се мова, звісно, не краща...

Торік в „Правді“ зауважено галицьким письменником про те, що вони через лад підхилили ся (в мові) під чужий вплив. Не погано було-б зауважити се також і нашим письменникам. Д. Чайченко, правда,

дещо про се каже, але мало. Тим часом ся річ вимагала-б ширшого розгляду. Безперечна річ, що галицькі помилки в мові шкодять нашій мові навіть і на Україні наддніпрянській, бо е вже люди і тут, що переймають їх у Галичині да й собі вживають. Але безперечна також і та річ, що і ті помилки в мові, які роблять письменники з України наддніпрянської, мають вплив і на письменників з України наддніпрянської, особливо в Галичині, хоча не можемо не сказати, що з боку мови російські Українці взагалі все-ж стоять далеко висше від галицьких. Буковинські Українці пишуть мовою взагалі чистішою ближшою до спільного українсько-руського коріння, піж галицькі. Деякі н. пр. писання Данила Млаки (п р о з а і ч н і) мовою за того не відрізняють ся від писань російських Українців. За те вірші і в Галичан і в Буковинців — нігде правди сховати — не можна читати у нас і се не через ті чи инші невживані у нас слова та форми, а власне через наголоси: вони часом дуже відмітні від наших. На се треба невідмінно звернути увагу, та якось поладити справу.

Таке сумне становище нашої мови у нас. Та се ще нічого було-б, як би хоч всі українсько-руські ділячі у нас писали хоч і не зовсім гарно, але все-ж українсько-руською мовою. А то деякі з них лічуют ся просто навчити ся своєї мови стільки, щоб мотти нею писати. Ось н. пр. уся

для їх політики і інтересів. Дякуємо о. митрополиту, що ми священники православні, удостоїли ся такої честі призначи з уст розумних сторонських людей. На священників о стільки менше вини спадає, що митрополит Морар серед них висше поманутою худібкою — перша голова і провідник!

В западних краях священник має повагу: він рахує ся до першої інтелігенції; его припускають до кожного дому, не зважаючи на то, чи то барон, чи граф, чи князь; молоді баронівні, графянки цілкують ему руку, яко свому духовному отцеві і т. д.

А у нас? Анї гадати щось подібного.

Наші бояри, що може не бачили і низшої гімназії, та часом ледви підписати ся уміють, як хінським муром відгородили ся від пошівських родичів, ба знаєм одного т. о. пана, що молодих священників, кооператорів а ганку приймає, коли ему, як звичай велить хоче представити ся. Наше духовенство має лиш поважане у польських та вірменських дідичів, котрі шануючи своє духовенство, шанують і наше.

Чи-ж дивно тепер, що священник відлучений від якої такої інтелігенції сільської і по-лишений сам собі, помімо свого високого шкільного образования дуже часто на селі занедбує ся і дичіє? На жаднім полю не видко у него будь якого поступу. Анї книжок, анї газет, анї якої иншої духовної поживи у него. Господарує, як мужик, а жне хіба лиш матеріально дїше від него. Як любує ся він в читаню, можна з сего судити, що церковна газета „Candela“ рідко ким розрїзує ся, а ще рідше читає ся, а не платять по кільканацять рік за ню; про иншу духову поживу ми вже й не згадуєм; і се не лиш о Русинах, але ще більше о Волохах священниках сказати можна.

Додаймо еще ту деморалізацію, яка впливає з румунізаторского поступованя владики, а увидимо, як низько стоять мусить уровень образования нашого духовенства. В Буковині здає ся, не можливо тепер, щоб виплекали ся між духовенством такі знамениті патріоти і мужі стану, як прим. в Галичині Качала, Січинський або другі уніятські священники.

Коли еще був митрополитом Гацман, ніхто не поважував ся був в права священника мішати ся, бо він его боронив до остатнього. Не так то поступає тепер митрополит Морар. Найменшому боярикови, хотїй би він і як права не мав в церковній справі мішати ся і верховодити над священником, митрополит Морар дає ему правду, а священника пускає в трубу! Пригадаймо собі лиш справу пароха Андрійчука в Бобівцях з дідичкою місцевою, а увидимо що се чиста правда. Дідичка з Бобівців пані Буберльова,

теща д-ра Вольчинського, мішала ся в церкві до свїчок, приносів і т. д., против чого парох Андрійчук запротестував мусів. Митрополит Морар за волею пані засуспендовав его а sacris і переніс его потім до Самушина.

Коли вже митрополит Морар так боярам під руку йде, то най же виробить у них, щоб вони шанували більше духовенство, а не так, як до тепер: лише кобасами та цїгарами при виборах. Чейже образоване духовенство на більше пошановане заслугує, як се до тепер тими боярами практикувало ся. Коли нас потребують, то найже і нас відповідно шанують! Для чого одже вмїшав ся владику до виборів, так розпадає ся за боярами, чи не міг він, коли вже хотів в вибори мішати ся, за яким священником вступити ся от хотї би в радовецькім, або в сучавськім? Преці ж священник для православія, котре він заступати має, більше відповідний, як який судїя повітовий або дідич! Для нас священників було-б найліпше, коли-б митрополит наш лічїм інтересам не винаймав ся, а лише своїй церкві та інтересам своего духовенства служив. Тодї словнив би свій обовязок, який наложив монарха на него. Тодї би запанувала згода між ним а духовенством, а не та вражда, що розлучує нас з собою. Полїтика митрополита Мораря така схиблена, що вона нікого задоволити не може: всюди викликує вона обуренє, чи то межі своїми, чи межі чужими. Навіть Волохи не любять его задля его загорілости з одного боку, а задля занедбаня інтересів православія з другого боку; а о Русинах і не говорити. Знаємо одного священника Волоха, що не хоче его імени згадувати анї при проскомедїї, анї на службі, бо каже: „Він сякий-такий (звичайно епітета, котрі не уходить повторяти) не wart того, щоб священники за его здоровє молили ся!“ От се, правдива і цілком відповідна похвала і признанє діяльности митрополита Мораря з уст Волоха, що трохи тверезїше на справу в краю дивить ся! Русин не відважив ся би і так зробити; він привик і за ворога своего молити ся. Коли знаходять ся Волохи, що так трафо осуджують політику Мораря, що їх вів на шкоду Русинів всюди ихає і протегує, а що скажуть Русини-священники, котрі не можуть знайти і одніського вчинку такого, за котрий ему дякувати би мали! Митрополит Морар — се унікум межі христїянськими архїєреями: він всім служить, лише не своїй церкві, та не свому духовенству!

Перегляд політичний.

Рада державна покінчила свої наради над пропозиціями в справі урівальненя валюти і прийняла всі сї пропозиції. Рівно-ж і угорський

парламент прийняв такі-ж самі пропозиції майже одноголосно. Сими днями наступить замкненє сесії рїди державної. — Спільні делегації мають зібрати ся 23. серпня до Будапешту.

В цїсарській рідні відбули ся заручини архикнягинї Маргарити Софїї, найстаршої дочки архикнязя Кароля Людвика, з князем Альбрехтом Віртемберзьким.

Хорватський сойм скликаний на 4. серпня. Крім адресової дебати і вибору делегатів до угорского парламенту не будуть инші справи на дневнім порядку.

Президія висшого суду краевого в Празї скликала знов на засіданє комісію для розмеженя судових повітів. Тим способом правительство заявило, що хоче чеською угоду вводити дальше в житє Як орган німецьких націоналів Grazer Tagespost запевняє, ся обставина має бути лиш частиною заїварантованих Німцям користий, а небаком наступлять нові зарядженя, котрі відносити ся будуть вже не лиш до Чехїї, але і до инших країв з мішаним населенєм.

Після пів-урядового донесеня правительства старая ся, щоб так само як в Стирії ухвалено також в Галичинї і в Чехїї краєвий закон регулюючий будову локальних залїзниць в сих краях. Переговори в тім напрямї ведуть ся між правительством а красним видїлама. Проект закона певно буде предложений на найближшій сесії соймовій.

Переговори о торговельний трактат між Австро-Угорщиною а Сербїєю зближують ся до кінця а відтак наступить підписанє. В послїдних конференціях участвє брали також німецькі делегати і переговори щодо німецько-сербского трактату ведуть ся рівнобіжно з австрійско-сербскими конференціями. Оба трактати підписані будуть рівночасно. В житє вїйдуть вони аж дня 1. січня 1883 року.

Деякі прускі дневники подали вість, що німецький цїсар Вільгельм, котрий дня 26. липня вертає з своєї подорожи по Півночі, поїде до Австрїї до купельного місця Ішлю. Köln. Ztg. доносить, що після его інформації цїсар не відвідає сего року цїсаря Флашиа Іосифа, але за те має намір устроїти бенкет в Потсдамі дня 18. серпня на уродини австрійского цїсаря. Попередно дня 1. серпня поїде цїсар Вільгельм до Англії.

В Німеччинї великає велике невдоволенє факт, що французске правительство, повідомленє німецьким амбасадором о проєкті устроєня в 1900 році в Верліні всесвітної вистави заявило з початку через своего міністра справ заграничних

наука у нас. навіть рідна історія, по московському. В старовину могли казати, що до таких річий ще наша мова не виробилась. Тепер уже сего казати не можна. За те кажуть тепер, що цензура нічого наукового по українському не пускає. Сему правда, але правда також і те, що був час, коли цензура таки пускала наукові українські твори, отпустила-ж вона історичні книжки Левіцького, Драгомонова, етнографічні книжки Гамалаїні, та инші. Коли так, то пустила-б і инші! А чого не пустила-б, те знайшло-б собі місце в Галичинї, чи на Буковинї. Правда, доси діло стояло так, що не все могло побачити свїта і в Галичинї. Зносини з нею були невеликі, часом не відала людина куди і як вдати ся. Ну, та се не велике горе, а важливіша перешкода була та, що не було засновано своего власного видавництва в Галичинї (чи на Буковинї), вдавали ся-ж здебільшого до галицьких редакторів. Тї-ж часто відкидали навіть і путящі праці, і праці тї гинули. З багатьох прикладів наведу один. Д. Я. Ш. післав у Галичину чималу роботу: „Де що про Україну наших часів та її поводаторів“, але роботу сю не надруковано. Частину її („Освіта на Україні“) надруковано вже в кінці р. 1885 в „Зорі“ з приміткою, що веї роботи не можна надруковати, бо поки ся робота лежала недрукована, „цифри і факти, на котрих построєні були виводи автора вже застарїли і змінили ся“, тим просять автора переробити знов свою „многочисну“ працю. Зрозумїла річ, що автор її не

переробив — раз мабуть через те, що се робота зовсім не легонька, а вдрує тим, що мабуть не був певний, щоб і перероблену роботу не спїткала така доля, як і не перероблену. Таким побитом робота загинула. Таких прикладів можна було б набрати чимало і особливо стара „Зоря“ виявляла себе тим, що друкувала часом зовсім нікчемні річі, відкидаючи инше, і се тягло ся більш-менш аж доти, поки д. Василь Лукч. взяв її до своїх рук і зробив путяще видання замість архіологічних паперів.

Таким побитом нашим письменникам (се-б то письменникам з України наддніпрянської) невідмінно треба було, (та й тепер треба) заснувати в Австрїї свое самостійне видавництво. Тільки до сего ми ще не дорозумували ся...

Так чи инак там, але все-ж можна сказати одно: мусить українські письменники писати по українському, а не по якому иншому? Тим ми цілком згожуємо ся з золотими словами, що промовив у 2. числі „Зорі“ сего рішної д. Іван Степовик, пишучи посмертну згадку про Потебню:

„Гірко нам кидати грудку такої землі на сьвіжу могилу, та ще й земляка, та правда і ідея повинні завждї бути над усе. Годї сподівати ся Україні користі від московських німецьких (і всяких инших чужомовних — додамо) творів про

Україну. Хіба вже не за досить посяно нашими батьками на московській ниві?“

Се велико-правдиві слова і треба звернути на них увагу нашим землякам, треба, щоб не заробити потім гіркого, важкого докору від рідного краю. А сей докор може бути і мусить бути, бо пишучи по московському, — ми побільшуємо московську літературу — одже побільшуємо силу тим людям, які намагають ся відняти у нас нашу національність; бо пишучи по московському, ми спинаємо нашу літературу, не виробляючи нашої мови, бо пишучи по московському наукові речі, ми саме тим даємо змогу казати, що української науки нема і не може бути, а через те всякі спроби в сему напрямку є річ не потрібна і заборономварта. Нам можуть казати: гляньте, он всі ваші учені люди, ваші Костомарови, Потебні та инші писали і пишуть по московському — значить, инакше й бути не може. Еге, ми певні, що не віднято-б у нас тепер цензурними заборонами українську науку, як би наші вчені люди аж з самого початку почали писати не по московському, а по українському. А коли вони сего не зробили, то тим дали нашим антагонїстам до рук зайвий шанс в борні і одвічальність за се мусить лежати на них....

П. Вартовий.

Рібота, що до устроєня сеї вистави нема ніякої перешкоди, а відтак кілька днів пізніше сеї сам міністер Рібота сказав тому самому амбасадорови гр. Мінстерови, що республіка рішила і собі устроїти в 1900 році всесвітню виставу в Паризи на жадане численних кругів французьких промисловців. Устроєнем берлінської вистави наслідком нелюбоного поступованя Франції заняв ся тепер дуже горячо німецький канцлер гр. Капріві, котрий попередно був против берлінської вистави і Німці хочуть ужити всіх своїх сил на те, щоби німецька вистава могла відбутися вже два роки скорше, то є в році 1898.

Чорногорський наслідник престолола, князь Данило став вже повнолітнім і небаком займе висший уряд державний. Плян, щоби князя повінчати з якоюсь княжною російскою, має бути небаком дійсно переведений.

Дрібні вісти.

(Дай Боже здоровля, Цісарю!) Підчас побуу Его Вел. Цісаря в Берні моравським, лучилась весела пригода. Там, як звісно, відбував ся четвертий з'їзд товариств стрілецьких з Австрії, а на з'їзд той приїхало також багато німецьких стрільців і з поза границь Австрії. На з'їзд той прийшов також дня 26. м. м. і Е. В. Цісар. Було то в неділю. Саме входив Монарх на стрілищу, коли перед шайбою стояв гість зі Швайцарії, стрілець Дльмер із Санкт Галлен. Він не замів приходу достойного гостя і стріляв раз по разу, а все в саму середню цілю. Е. В. Цісар станув собі за Ельмером, приглядав ся хвилю его стрілю, а далі побачивши, що він добре стріляє, кликнув: „Браво, браво!“ Тоді Швайцарець, цікавий, хто его хвалить, обернув ся, побачив, що се Монарх его хвалить і з радістним лицем схопив его за руку, а стиснувши, кликнув: „Grüss Gott Kaiser!“ (Дай Боже здоровля, Цісарю!) Дружина Монарха спершу здивувалась, та небаком побачила, щв Е. В. Цісар сердечно засміяв ся з такого привіту, стиснув Швайцарець так еамо руку і сказав також: Grüss Gott! О тій веселій пригоді балакали відтак люди довго в Берні.

(„Сокол“) Тутешне польське товариство гімнастичне „Сокол“ устроювало минушої неділі під протекторатом бурмістра міста А. Кохановського прогульку до ліску в Горечу. В сій прогульці взяло участь много депутатів таких самих товариств з Галичини. Всі точки програми сеї забави були докладно виконані. — Що до буці межі Волохами і Поляками в „Hotel-ю Weiss-a“ не маєм ніяких автентичних вістий. Вість, яку подала „Gazeta Bucovine“, мов би там були й Русини, мусим спростувати, позаяк там присутних було лиш кілька членів з московського академічного товариства „Букавіна“.

(Др. Ст. Смаль Стоцкий) проф. університету і посол соймовий поїхав в понеділок до Тухлі (в Галичині) на вакації.

(† Георгій Бігарий) учитель народний в Бергометі н. П. і ревний член черновецьких руських товариств упокоїв ся дня 14. с. м. по короткій а тяжкій недужі. Земля ему пером!

(Смерть від грому.) В Неполоківцях дня 14. с. м. по полудни ударив грім в хату, в одній комнаті убив жінку, перелетів до другої і там поранив тяжко другу жінку, котра помалу прийшла до себе. Притім запалив грім хату, котру ледви удадо ся пригасити і часть її уратувати. — Підчас бурі убив грім подругів Лулулів в дорозі, коли вертали з Садагури до Раранча. Грім ударив в віз і забив також свиню, що на ній лежала.

(Холера.) В виду непокоячих вістий, які появили ся в часописях, будьто би посеред російського войска, розміщеного на австрійській границі, мала появиити ся холера, можемо після ассягнених інформацій заявити, що вісти ті суть зовсім безосновні. Доси стверджено лиш холеру в Баку, Тілісі і в Батумі та в многих місцевостях над Волгою і Доном, а також в Авоні. О більшим зближеню ся холери до границь нашої держави, нема зовсім ніяких вістий. Холера в Росії ширить ся в застрашаючий спосіб.

Після урядових вістий з Петербурга померло від 15. до 16. с. м. в Астрахані 443 людей, в Саратові 105, в Самарі 52, в Царицині 54, а в Казані 6. В слід за тим ідуць і розрухи. Єсть підозріне, що їх викликають російські революціонери. Після Köln. Ztg. були вже такі розрухи в многих місцевостях над Волгою, а розлючена толпа нападає всюди на лікарів і поліцію. В Халіні убито одного лікаря камінем і друкми. В Нижнім Новгороді мали появиити ся на улицах плякати завзиваючі жителів, щоби за приміром других міст убивали лікарів і урядників поліції.

(У страха великі очи.) Смішна пригода лучила ся, як кажуть, в Кутах. Тому кілька днів згинуло у одній господині одного дня десять курок, на другий день згинуло рано знов десять, а по полудни чотири; одже разом було 24 небіщників. За курми пішли поросята, потім пси, а вкінці і один кіт. А єсть повірка в народі, що звірята найскорше почують надходячу холеру, тож смерть курок та поросят дуже налякала мешканців міста, котрі і так вже багато говорили о тім азійським гостю, що розростив ся тепер в Росії. О тім донесено зараз до властей, а богаті жиди та Вірмени не лиш в Кутах, але і в Коломиї, Вишніци і Чернівцях давай ладувати манатки на вози та втікати. Столяри вже лагодили дошки на домовини, словом, страх настав великий, а причина до него мала, бо ось господиня повиладала затроєні мухи на подвірє, а кури наївшись їх, стали гинути; за курми пішли поросята і пси — а людям із страху привиділась вже холера.

(Щаслива сторона.) Тепер, коли цілий світ займає ся холерою, цікаво може буде знати, що на Крими єсть сторона одна, де не загаянула ніколи ані холера, ані джума, ані жадна инша пошесть. Щасливий той закуток зве ся Перекопом. Уже кілька разів добиралась там холера, то з півночі, то з полудня, а все мов боялась там приступити і ніколи не зайшла до Перекопу і его околиць. На з'їзді лікарів тавридської губернії вияснено, що і инші заразливі хороби, неспідимічні, що сильно пустошать наддніпрові околиці, не можуть дістатись до Перекопу. Причиною того суть випари йодові, котрі пливуть від сторони Сивача в значній кількості і наповняють воздух. Острий запах йоду непривиклому чоловікови не милий, та легко з ним освоїти ся.

(Страченє Равашоля), того анархіста французского, що то в Парижі підкладав під доми динамітові бомби і допустив ся кілька простих убійств задля рабунку, страчено в понеділок рано о 4. год. 10 минут. Гільотина (машина до траченя людей, котру ще тамтого столітя придумав лікар Гільотен) стила ему голову і так закінчив жите чоловік, що позбавляв жите других. Але ще й сам акт страченя не міг відбутися з тим спокоем, як то звичайно буває; власти аж до послідної хвилі побоювали ся, що анархісти, товариші Равашоля, викличуть якісь розрухи, і ддятого ужили всілякої остророжності. Кат Дайглер і его помічники не їхали просто до Монбрисон, міста, де мали стратити Равашоля, лиш доїхавши залізницею до Ренн, вибрались з відси манівцями до Монбрисон. Гільотину привезено знов иншою дорогою. В Монбрисон знову зібрано велике число поліції, жандармів і войска. З околиці зібралось множество цікавих людей, що цілу ніч чекали на страченє, та забавляючись по шинках виправляли крики. Гільотину уставлено на малій площі перед в'язницею, а що там був горб, то мусіли его в ночи скопати. Равашоль мусів то все чути і видіти, бо вкінце з его в'язниці виходило як раз на се місце, але він ще не знав, що его мають стратити досьвіта. Віз, котрим везено Гільотину, мусіло тягнути двацять жандармів, бо коні не могли его витягнути на місце. Суд і кримінал були обсажені войском, а від 10. год. вечером не вільно вже було нікому зближати ся до криміналу. О 8. год. і 40 мін. рано явилась у Равашоля комісія і відчитала ему вирок смерти; він вислухав спокійно, але не хотів сповідати ся. О 4. год. рано вивезли его возом на місце страченя, Равашоль побачивши Гільотину почав клясти. Колн его підняли на рупштованє, просив він, аби ему позволено говорити, але того не позволено. Опісля уложено

его на машину під ніж гільотини; в тій хвилі споглянув він на ката і сказав „свиня“; а відтак ще крикнув: „Най жие анархія“ і з тим закінчив жите, бо слущено ніж, котрий відтяв ему голову.

(З любви.) Незлу жінку має обиватель Пірижок. Він зголосив ся до львівської поліції і просив віднайти ему жінку а ралше ті 70 зр. і коралі вартости 120 зр., що вона з собою для прикраси зволила забрати. Жінка тая має тепер перебувати у Львові зі своїм милим. — Яку Пір жок має жінку, таку Стефан Солтис зі Знесіня має доньку. Він доніс поліції, що донька его Анеля спільно зі своїм милим, забрала у него багато одежи і біля і пішла деє собі з милим на вандрівку, Що то любов може!

(Що має робити ремісник), щоби зістати богатим? Один німецький швець, що тому 30 літ мав тільки маєтку, що своїх п'ять пальців, а тепер єсть мільонером, дає такі ради ремісникам: 1. Вперед набудь багато досьвіду, зьяким зачнеш інтерес на власну руку; 2. Зачинай від малого; 3. Справ собі як найліпші знаряди; 4. Не кунуй ніколи більше товару, ніж можеш заплатити готівкою; 5. Не підписуй векслів; 6. Посилай разом з готовою роботою рахунок; 7. Скарж по трох місяцях, коли ще рахунок не заплачений; 8. Веди правильно, порядно і точно книжки, приходи і розходь; 9. Всякі засоби тримай завсїгди під ключем, як лиш можна; 10. Будь все в варстаті так довго, доки твої люди працюють; 11. Плати робітникам твоїм добре, але добирай і держай лишне добрих і ильних робітників; 12. Віддавай таку лишне готову роботу, котра тобі принесє честь; 13. Не приймай роботи, на котрій нічого не заробиш; 14. Кінчи і віддавай роботу на той час і годину, колєсь обіщав; 15. Клади ся вчасно спати і вставай рано; 16. Жий умірено під кождим взглядом; 17. Працюй радо і старанно, а по десяти літах, як будеш держати ся тих принципів, то станеш вже достатним чоловіком, по 20 літах заможним, а по 30 літах такого житя будеш певно великим богатцем.

Ціна збіжа.

В Чернівцях платили дня 21. н. ст. липня 1892-го р. за 100 кілограмів найліпшої:

пшениці	8.50— 8.75 зл.
жита	7.— 7.25 „
ячменю	5.75— 6.— „
вівса	6.40— 6.50 „
ріпаку	9.50— 9.87 „
конюшини	— — — — — „
кукурудзи	5.10— 5.20 „
гороху	7.— 8.— „
оковити	15.50— 15.75 „

Курс монет

дня 21. н. ст. липня 1892-го р.

дукат	5.63 — 5.70 зл.
рубель папер.	1.18 — 1.19 — „
наполеондор	9 48 ¹ / ₄ — 9.53 ¹ / ₂ „
100 марок	58.50 — 58.72 „

Антоній Табанар і Гаїна

торговля коріня, вина і делікатесів
в Чернівцях, ринок,

поручає свій богатий склад нави, полудневих овочів, російского чаю, шоноляди, руму Ямайни, та всяких розолій і лікерів.

БОГАТИЙ СКЛАД ВИНА

гуртом і подрібно, по особливше знижених цінах. — Постійний склад ріжних товарів з хиньского орбіла.

Одинокий склад і аґентура для Буковини

Ч. к. пр. фабрики господарских машин

Clayton-a i Schutleworth-a

Відень і Лінкольн (Англія).

Львовобілі, всякі плуги, молотільні, машини до оїбви, кошеня і терелєня кукурудзи, млиники, млини, січкарні, сикавки, помпи і т. д.

Найліпший і найтанший олій до машин.